

УДК 141.319.8

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УТОПІЇ ТА МІФУ

Наталія Мельникова

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: ladyinread@ukr.net

Дослідження присвячене порівняльній характеристиці міфу та утопії як своєрідних форм людського мислення. Ці феномени розглянуто в рамках загальної структури психіки та доведено, що вони вкорінені в міфологічну свідомість і базуються на її структурних схемах – міфологемах. Аналіз темпорального аспекту міфу та утопії показав, що вони передбачають специфічне часовідчуття: міф діє у космічному, циклічному часі, утопія ж мислить себе як завершення історичного часу, його “зависання” в кінцевій точці досконалості. З перспективи відчуження людини від природних основ буття утопія видається інтелектуальною раціональною спробою повернення людини до первісного невідчуженого стану і не має шансів на реалізацію; міф згладжує відчуження, поміщаючи людину в цілісний і довершений сакральний універсум. У соціальному житті утопія та міф доповнюють одне одного: утопія виконує функцію цілепокладання, міф – наповнення смыслом дійсності, як реальної, так і уявної.

Ключові слова: утопія, міф, міфологічна свідомість, міфологема.

На порозі третього тисячоліття людство все більше усвідомлює кризовість свого сучасного стану, що виявляється в соціальній, духовній, культурній, а головне – в екологічній сфері. Потреба співжиття з природою, адаптації нашої соціальної організації до об'єктивних природних обмежень висувують на перший план проблему соціального реформування.

Страх перед утопіями, який людство пережило в середині минулого століття під враженням від комуністичного “суспільства реалізованої утопії”, пол-потівських соціальних експериментів та інших спроб тоталітарного соціального конструювання, поволі проходить. Відбувається реабілітація утопічної настанови на соціальне фантазування, яке розширює рамки соціального мислення і служить цілепокладаючим елементом у політичному процесі.

Водночас, у ХХ ст. відбувся злет соціальної міфології, зумовлений демократизацією і масовизацією політичного життя, інформатизацією соціального простору. В соціально нестабільній ситуації міфи подарували людині образ завершеного і цілісного порядку, в якому вона може отримати надійне оперття.

І утопія, і міф – притаманні людині форми мислення, при тому, що в міфіві переважає смислоутворюючий аспект, а в утопії – цілепокладаючий. Ці феноме-

ни виконують у соціальному житті важливі функції, часто перетинаючись і навіть об'єднуючись в одній системі поглядів. Окремішно утопія та міф привертають до себе чимало уваги науковців, проте їх співвідношення досліджене недостатньо.

Мета статті – дослідити спільне й відмінне, що властиве утопії та міфу – від їх походження до структури й ролі в суспільстві.

Порівняльним дослідженням утопії та міфу займалися закордонні науковці Ж. Сорель, А. Тіглер, Н. Фрай, Т. Паниотова і Н. Осадчий, а також український вчений Д. Арабаджиев.

Міф та міфологічну свідомість, на нашу думку, найкраще дослідили європейські мислителі К. Юнг, М. Еліаде, К. Хюбнер, а також російський вчений В. Пивоев.

З дослідників утопії варто виділити Л. Сарджента, Г. Морсона та ряд російських науковців: В. Чаликову, І. Ненину, С. Шишулькіна, І. Фролову.

Насамперед, визначимо що ж є утопією та міфом. Як справедливо зазначив Лаймен Сарджент, утопія – детальний і послідовний опис уявного, але локалізованого в часі та просторі суспільства, побудованого на основі альтернативної соціально-історичної гіпотези й організованого як на рівні інститутів, так і на рівні людських відносин, досконаліше ніж те суспільство, в якому живе автор [11, с. 8]. До цього визначення варто додати лише те, що автор утопії вважає сконструйоване ним суспільство максимально досконалим, ідеальним. Під міфом ми розуміємо емоційно забарвлену оповідь про події чи явища, що мають екстраординарне значення для даної соціальної групи, сприймаються нею як факт реальності, виникають через активізацію образів колективного несвідомого.

Передовсім з'ясуємо взаємовідношення утопії та міфу. Французький філософ кінця XIX – початку XX ст. Жорж Сорель був одним із перших, хто теоретично співставив і протиставив міф та утопію. Він зазначав, міф – наочний, безпосередній, ірраціональний, а утопія – абстрактна, умоглядна, раціональна [8]. Ж. Сорель, на нашу думку, правильно розставив акценти, проте не проник у глибину і не таку явну гомогенність міфу та утопії – вкоріненість обох у несвідому сферу і паралельність їх побудови, – таке проникнення стало можливим лише в світлі психоаналітичних теорій, розвинутих у XX ст.

На відмінність міфу й утопії звернув увагу італійський вчений першої половини XX ст. Адріано Тіглер: “Міф протистоїть утопії як будь-яка теорія, що поєднує факти соціальної історії в єдине ціле для пояснення і послідовної критичної оцінки сучасності, протистоїть пошуку моделі нової поведінки” [11, с. 99]. Мислитель трактує сучасний міф як певну соціальну теорію, що не узгоджується з прийнятим у наукових колах розумінням цього феномену, отже й не підходить для адекватного пояснення взаємовідношення утопії та міфу.

Канадський літературознавець другої половини XX ст. Нортроп Фрай вважав міф чистою і самодостатньою художньою структурою, “граматикою літературних архетипів” [2, с. 8]; утопію ж науковець розумів як одну з модифікацій міфу [8]. Зведення утопії до статусу раціоналізованого міфу бачимо і в Дмитра Арабаджиева: “Політична утопія є, так би мовити, “онауковлений” міф, тобто міф, під який підведено базу наукової політичної теорії” [1, с. 10]. Підтверджуючи міфологічне підґрунтя утопії, ми не можемо погодитися з таким звуженням її значення, вторинністю її щодо міфу. Адже, якщо визнати, що утопія – осучаснений, мо-

дифікований міф, то й будь-який літературний твір можна вважати осучасненим міфом на основі присутнього в ньому архетипного смислу. Насправді ж, міф – це не просто сукупність архетипів, а оповідь, яку колектив приймає за сакральну істину. Цій характеристиці ні утопія, ні будь-який інший витвір людського духу не відповідає.

Цікаве порівняння утопії та міфу знаходимо в Т. Паниотової. Дослідниця провела паралелі між цими феноменами щодо освоєння й творення простору, спробувала реконструювати міфологічне підґрунтя в утопії через відновлення та розшифрування архетипів [8]. Проте співвідношення утопії і міфу так і не було тут чітко визначене.

На нашу думку, утопія та міф є окремими й самоцінними витворами міфологічної свідомості, що черпають із неї архетипи й міфологеми. Доведемо це, розглянувши міф та утопію в їх фундаментальних підставах – у вкоріненості в людську психіку. Для цього опишемо структуру колективної психіки, що, з декотрими нашими доповненнями, базується на схемі Карла-Густава Юнга.

Індивідуальна та колективна психіка поділяється на свідоме і підсвідоме. При чому людина має індивідуальну свідомість, що функціонує в просторі колективної свідомості, та індивідуальне підсвідоме, яке пов'язане з колективним несвідомим [13, с. 339]. На перетині свідомості та підсвідомості діє так звана міфологічна свідомість, яка зв'язує їх в єдину систему і забезпечує транзит інформації через ці сфери. Це зона специфічного ірраціонального відображення світу, яка доступна в сприйнятті для свідомості та одночасно є частиною колективного несвідомого.

Міфологічна свідомість є найбільш архаїчною частиною свідомості. Вона виникла на першому етапі відчуження людини від природних основ буття, коли відбувся поділ людської психіки на свідоме та несвідоме (доти психіка була цілковито несвідомою). Момент відчуження можна вважати власне моментом появи людини, атрибутивною ознакою якої є наявність свідомості [3, с. 71]. Поняття “момент відчуження” ми тут вживаємо досить умовно, адже цей “момент” розтягнувся на тисячі років еволюції. Детальна характеристика відчуження в рамках даної роботи недоцільна. Для нас важливо лише зрозуміти, що відчуження відбулось як незворотне явище, що є вихідним моментом антропогенезу і граничною підставою всіх фундаментальних антропологічних досліджень.

У процесі розвитку людської психіки міфологічна свідомість дещо послабила свою дію, але залишилась впливовим чинником людського мислення й діяльності.

Розглянемо колективну психіку в динаміці. Колективне несвідоме продукує образно-символічні форми – архетипи, які є ключовими пунктами взаємозв'язку індивідуального і колективного свідомого та несвідомого. Вони поєднують багатовіковий досвід поколінь, але залишаються завжди актуальними. Архетипи складаються в міфологеми – універсальні схеми дій, за якими спонтанно розвиваються чи свідомо конструюються процеси. Міфологеми, діючи в певному соціально-історичному контексті, постають будівельним матеріалом для творення міфологічних, релігійних, ідеологічних, утопічних, мистецьких та інших текстів. Тут ми поняття “тексту” використовуємо в широкому значенні як завершена

система смислів. Таким чином, у міфологічній свідомості вкорінені всі духовні творіння людини в міру їх архетипного смислу і міфологемної побудови.

Розглянувши історію людства крізь призму прогресивної раціоналізації його мислення, помітимо, що міф із міфологічної свідомості виокремився на найбільш ранніх стадіях її розвитку. Якщо міфологічна свідомість є специфічним ірраціональним відображенням світу, то міф уже – об'єктивація міфологічної свідомості у вербальних чи інших знакових формах [9, с. 12]. Проте, атрибутивні ознаки міфологічної свідомості у міфові залишаються. Він ірраціональний, спонтанний, нереклексивний, світоглядно цілісний (нерозділений на суб'єкт і об'єкт), емоційно-образний. Міф говорить символічною мовою і є породженням колективного мислення та світовідчуження. Він сприймається як очевидна істина, жива і безпосередня даність.

Політичний міф є функціональним міфом, що виділився із універсального традиційного міфу ще при виникненні політичної сфери, але найбільшого поширення набув в останні два сторіччя. Політичні міфи є більш раціональними в тому розумінні, що деякі з них свідомо конструюються політиками та політтехнологами для потреб політичної практики. Проте для реципієнтів вони залишається тією ж очевидною істиною, якою для первісних спільнот був міф традиційний. Тому аналізуємо сучасні політичні міфи як якісно тотожні традиційним міфам.

Утопія з'явилась значно пізніше, ніж міф. У ній раціональна свідомість уже домінує над міфологічною. Поява утопії стала можливою внаслідок виникнення та інтенсивного розвитку в античності логічного мислення, становлення абстрактних філософських систем, якою, зрештою, і є утопія. В ній досягла свого апогею здатність людського мислення абстрагуватись від реальності, критично осмислювати дійсність та витворювати альтернативну. За зовнішніми ознаками утопія часто є протилежністю міфу – вона раціональна, рефлексивна, умоглядна, трансцендентна відносно реальності. Утопія сприймається як інтелектуальний експеримент. Її мова здебільшого буденна і раціоналізована, а автором завжди виступає індивід, а не група.

Щодо структури утопії й міфу, то нас цікавить їх глибинний принцип побудови – міфологемне підґрунтя. Міфологеми, в основному, передають ті чи інші особливості міфологічного сприйняття часу та простору.

Міфологічна просторовість виражається в поділі фізичного (згодом і соціального) простору на добре і безпечне “своє” та зле і небезпечне “чуже”, в сакралізації певних точок простору – центру (місця зустрічі профанного і сакрального) і меж (що розділяють “своє” і “чуже”) тощо.

Загальними закономірностями сприйняття часу міфологічною свідомістю є циклічність і ритмічність. Міфологічне часосприйняття передбачає ідею прогресуючої деградації Космосу, що вимагає його періодичного руйнування і відродження [5, с. 85]. У сучасних умовах йдеться про циклічність суспільного розвитку, почерговість етапів порядку (стабільного функціонування соціальної системи) і хаосу (кризи, що веде до реформування системи).

Серед найпоширеніших міфологем можна згадати такі: зламу епох (відтворює момент хаосу, що руйнує старий порядок і закладає підґрунтя для формування нового); боротьби добра і зла (аспект боротьби протилежних сил, “своїх” і “чужих”, за владу і можливість творення нового порядку); батьків-засновників

(акцентує увагу на величч, мудрості, винятковій духовній силі державотворців); самопожертви (активізує месіанські мотиви – індивідуальна самопожертва веде до колективного оновлення); золотого віку (виражає ностальгію за ідеальним станом, який існував на початковому етапі порядку – ще до початку циклічної зміни порядку і хаосу); світлого майбутнього (є оптимістичним оберненням міфологеми золотого віку в майбутнє; орієнтований на перспективу соціально-політичного стану, наступного після моменту хаосу; обґрунтовує один із варіантів розвитку соціальної системи як такий, що втілить соціальні ідеали) та інші.

Політичні міфи можуть виражати всі ці міфологеми. Здебільшого, основою міфу є якась одна міфологема: так міфологема батьків-засновників є конститутивною для міфу “Великого Леніна – батька усіх пролетарів”, боротьби добра і зла – для міфологічного протистояння капіталістичної та комуністичної систем часів холодної війни, зламу епох – для радянського міфу Жовтневої революції або сучасного українського міфу Помаранчевої революції, самопожертви – для міфу Героїв Крут тощо.

В утопіях найчастіше зустрічаються міфологеми золотого віку і світлого майбутнього. Вони набувають форми різних історичних векторів, у напрямку яких ведуть свої інтелектуальні пошуки автори утопій. Представник німецької Реформації Томас Мюнцер розробив утопічне соціальне вчення, в центрі уваги якого перебуває встановлення справедливого державного устрою – християнського братнього союзу на кшталт ранніх християнських общин початку нашої ери. Спрямованою в майбутнє можна назвати утопію кінця ХІХ ст. Едварда Беламі, в якій він описує технологічно розвинуті соціалістичні Сполучені Штати майбутнього [6, с. 412].

Проте, певний вектор у минуле чи в майбутнє, чи ігноруючи часовий вимір, спрямованість “кудиись дуже далеко”, це – лише зовнішня форма. Він є суттю утопії лише в тому значенні, що позначає її як конфліктну до існуючого стану речей. Як висловився Г. Морсон, основна передумова та явна ідеологія утопії – антиісторизм, адже вона побудована з розрахунку на незмінну сутність людської природи і на незмінність ідеалу справедливості. Платон у “Державі” зазначив: “Те, що знаходиться в найкращому стані, менше всього змінюється під впливом іншого. Зміна досконалого – його псування” [11, с. 240]

Придивившись уважно до утопічних вчень, бачимо спроби повернути історичний час назад і законсервувати його в межах родоплемінного устрою. Норми суспільного співжиття базуються на принципах природного права, суспільство є цілісним організмом і функціонує відповідно до цього. Члени утопічних спільнот знову стають іммобільними, вкорінюються в певний суспільний фундамент і об’єднуються в спільноти, які є зосередженням усього їхнього життя. Оскільки чисельність таких об’єднань зростає в середньому до 500–1500 чоловік, то, це вже не просто повернення до розширеної сім’ї сільськогосподарської цивілізації, а ще далі в минуле – до племені. Повернення може відбутися навіть на нових технологічних основах виробництва. Наприклад, в утопістів ХІХ ст. “плем’я” майбутнього стає схожим на мегакорпорацію з замкнутим циклом виробництва та споживання товарів і послуг, а префікс “мега” свідчить як про розміри спільноти, так і про те, що корпорація виробляє повністю всю необхідну для її

жителів продукцію – своєрідне натуральне господарство при обмеженій можливості навіть бартерного обміну між спільнотами.

Таким чином, утопічні міфологеми золотого віку / світлого майбутнього розкриваються як підсвідома настанова людини на подолання відчуження від природи, а утопія стає спробою інтелектуального конструювання втраченого людством природного стану. Привабливість утопії зумовлена втіленим у ній споконвічним прагненням до єдності з природою та цілісності людського роду, що є архетипним за своїм смыслом.

Парадокс соціальних утопій, особливо утопій останніх сторіч, полягає в двох факторах. По-перше, вони виникають у розвинених суспільствах, де людина вже давно відійшла від принципів родового співжиття, сформувалась під впливом індивідуалістичних тенденцій, пройшла через “горнило” суспільного відчуження, навчилась бути внутрішньо самостійною і незалежною – іншою вже бути не може. Натомість, утопісти прагнуть сформувати однорідні, узгоджені, статичні соціальні структури, де скрізь і в усьому буде суспільна згода. Звідси внутрішня тенденція до деспотизму в утопічному суспільстві, наявність жорстких нормативно-регламентаційних систем. По-друге, розвиток утопізму як раціоналістична тенденція людської культури є свідченням прогресування раціональної свідомості, що означає подальше поглиблення відчуження людини від колективного несвідомого, тобто, від природних основ буття, на возз'єднання з якими утопія імпліцитно спрямована.

Якщо, за влучним визначенням Г. Морсона, “утопія – це ухронія, що торкається миті вічності” [11, с. 240], то що ж таке міф? Утопія символізує обрив історичного часу: начебто суспільство, яке рухається по історичній траєкторії, насильно зупинили в русі. Тут вічність – це безкінечна мить у кінці історії. А от міф навіть не знає історичного часу, він живе в іншому вимірі – в космічному часі, для якого вічність є тривалою, постійною і циклічною в своєму русі.

На відміну від утопії, яка має на меті інтелектуальне конструювання досконалого порядку, міф емоційно-образним способом втілює його в життя. Особливо, якщо йдеться не про міфи-одноденки, які виникають на злобу дня і швидко зникають, а про сакральні міфи, що закладають тривку ментальну основу для життєдіяльності суспільства. Міфи, зокрема, і поширені зараз політичні міфи, володіють величезним потенціалом впливу на почуття, переконання та дії людей. Вони впорядковують уявлення людей, спрямовують сприйняття в певному напрямку, вкладають інформацію про складні суспільні події та явища в прості й загальнозрозумілі схеми інтерпретацій. Не має значення характеристика міфу, яку дає зовнішній оглядач, міф із-середини, із перспективи його реципієнта виглядає як завершений і цілісний порядок.

Те, що утопія є певним поверненням до природного стану позначається і на специфіці політичного. В неструктурованому природному стані соціального середовища не виникає напруги, енергії, динамічних відносин політичного змісту. Тобто утопії, за визначенням, такі ж аполітичні, як і антиісторичні [4, с. 217]. А міф містить у собі необхідну для політичних відносин напругу, інколи навіть у гіпертрофованому вигляді, адже передбачає типові для міфологічної свідомості бінарні опозиції: добро – зло, друзі – вороги, свої – чужі тощо.

Цікаво проаналізувати роль міфу та утопії в соціальному житті. Утопія в повному її розумінні як уявно-образне повернення в минуле з використанням здобутків сучасності для втечі від проблем сьогодення приречена залишатися умоглядною. Спроби її реалізації не мають шансів на успіх. Відчуження людини від природних основ буття не може бути пом'якшене шляхом розвитку раціоналізованої свідомості, що має послаблений зв'язок із підсвідомим. Методи повернення до соціальної цілісності та єдності з природою, які утопія пропонує, сприймаються в суспільстві індивідуалістів як деспотичні. Проте, утопія як соціальна фантазія, що розширює потенційні межі реальності, виконує конструктивну роль. В. Чаликова зазначає з цього приводу: "Захід виплекав культуру утопії, не змішуючи її з культурою реальності. Утопічна фантазія стояла на варті нормального життя, не дозволяючи, з одного боку, ототожнювати фантазію і реальність, з іншого, – стримуючи реалізм, не даючи йому перейти в форму холодного раціонального розрахунку" [11, с. 3].

На противагу утопії, міф не потребує втілення. З позиції реципієнта, міф іманентно властивий дійсності. Він існує мірою того, наскільки в поточний момент сприймається як очевидна реальність вищого духовного порядку, сакральна істина. Якщо утопія, як і інші форми соціального ідеалу, вказують людині цілі її діяльності, то міф у кожен момент реальності сповнює соціальне життя, в тому числі його політичну сферу, глибинним смислом. Міф не аналізується раціонально, не проходить інтелектуального фільтру, а сприймається і приймається емоційно, адже ідеально накладається на архаїчний пласт людської психіки – міфологічну свідомість, і, власне, є її породженням.

Реміфологізація політичного життя, яка відбулась у ХХ ст., принесла з собою і негативні наслідки. Річ у тім, що міфотворчість часто використовується політиками для маніпуляції громадською думкою в особистих цілях. Людина первісного суспільства не рефлексувала й не усвідомлювала міфологічних підстав власного буття, тому і не могла спекулювати ними на власний розсуд. Її міфологічний універсум вибудовувався відповідно до глибинних потреб, закладених у колективному несвідомому. Сучасна людина, виявивши механізми функціонування людської психіки, а отже й механізми маніпулювання нею, не завжди виправдано ними користується. Окрім конструктивної терапевтичної функції, політичний міф виконує деструктивну, маніпуляційну. Проте, ігнорувати міф неможливо, що переконливо довела історія ХХ ст.

Отож, міф і утопія є своєрідними формами людського мислення, що, зберігаючи певний зв'язок з міфологічною свідомістю, діють у сфері раціональної свідомості. Проте, їх вкоріненість у ту чи іншу сферу свідомості неоднакова. Міф – історично перша, найбільш архаїчна форма вербалізації міфосвідомості, що зберігає в собі більшість її характеристик і мало піддається раціональному осмисленню і формуванню. Утопія виникає пізніше – із розвитком свідомості та поглибленням відчуження людини від природних основ буття. Це рефлексивна і раціональна конструкція, в якій міфологемне підґрунтя поєднується зі свідомим соціальним проектуванням.

Гомогенний характер міфу та утопії можна проаналізувати через виявлення і дослідження закладених у них міфологем. Міф може вибудовуватись на основі усіх можливих міфологем, тому він різноманітніший і багатший за смислом, ніж

утопія. Для неї характерними, переважно, є міфологеми світлого майбутнього та золотого віку.

Глибинний смисл означених феноменів розкривається крізь перспективу відчуження людини від природи та шляхів його подолання, які пропонують утопія та міф. Утопія виступає інтелектуальною раціональною спробою повернення до джерел людського духу, яка через ослабленість зв'язку з підсвідомим приречена на невдачу. А от міф, навіть у його функціональній видозміні як політичний міф, зберігає зв'язок із колективним несвідомим і може повернути людині відчуття єдності буття.

Абсолютне й буквальне втілення утопії неможливе, але різноманітні форми соціальної організації, напрацьовані утопічною фантазією, потребують експериментальної перевірки і в дечому можуть бути реалізовані. На відміну від трансцендентної утопії, міф іманентно властивий дійсності. Він надає смислу соціальному життю, забезпечує його цілісність і завершеність.

Література

1. *Арабаджиєв Д.* Політичний міф як фактор розвитку сучасної політичної свідомості. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук. К., 2006.
2. *Вечканова Е.* Формування і розвиток критичної думки Нортропа Фрая (компаративний аспект). Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філологічних наук. Донецьк, 2010.
3. *Гуревич П.* Философская антропология: Учебное пособие М.: Издательство "Вестник", 1997.
4. *Денисенко В.* Проблеми раціоналізму та ірраціоналізму в політичних теоріях Нового часу Європейської історії. Львів: Паїс, 1997.
5. *Элиаде М.* Аспекты мифа. М.: Академический Проект; Парадигма, 2005.
6. Енциклопедія політичної думки за редакцією Девіда Міллера. К.: Дух і літера, 2000
7. *Осадчий Н.* Идеология, ее социальный смысл. Политический миф и утопия <<http://kubkprf.ru/cute/print.php?id=97>>.
8. *Паниотова Т.* Утопия и миф в латиноамериканской культуре: к проблеме взаимосвязи <<http://www.ilaran.ru/?n=188>>.
9. *Пивоев В. М.* Мифологическое сознание как способ освоения мира. Петрозаводск: Карелия, 1991.
10. Утопический социализм: Хрестоматия. М.: Политиздат, 1982.
11. Утопия и утопическое мышление: антология зарубежной литературы. М.: Прогресс, 1991.
12. *Хюбнер К.* Истина мифа. М.: Республика, 1996.
13. *Юнг К., Франц М.-Л. фон, Хендерсон Дж., Якоби И., Яффе А.* Человек и его символы. М: Серебрение нити, 1997.

COMPARATIVE ANALYSIS OF UTOPIA AND MYTH

Natalia Melnykova

Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: ladyinread@ukr.net

Research is sacred to comparative description of myth and utopia as original forms of human thought. Considering these phenomena within the framework of general structure of psyche we led to, they are inculcated in mythological consciousness and are based on it flow diagrams – mythologems. The analysis of temporal aspect of myth and utopia showed that they provide for specific feeling of time: a myth operates in space, cyclic time (tense), utopia thinks itself as completion of historical time, its stopping in the finishing point of perfection. From the prospect of alienation of man from natural bases of life utopia seems the intellectual rational attempt of returning of man to the primitive non-aligned state and haven't chances on realization; the myth smoothes out alienation, placing a man in integral and perfect sacral universe. In social life utopia and myth complement each other: utopia performs the duty of determination of aims, a myth fills reality, both real and imaginary, by sense.

Keywords: utopia, myth, mythological consciousness, mythologem.

Стаття надійшла до редколегії 5.02.2010

Прийнята до друку 28.03.2010